

Kasvintuhoojat peltokasveilla 2025 – alkukesän viileys hillitsi monin paikoin kasvintuhoojien esiintymistä

Erja Huusela, Jasmin Isotupa, Marja Jalli & Pentti Ruuttunen

Kasvukauden viileä alku hillitsi tuhoeläinten ja kasvitautien leviämistä ja edesauttoi viljelykasvien kasvua ja kilpailukykyä rikkakasvien kanssa. Palko- ja öljykasveilla esiintyi tuttuja tuholaisia, mutta tilanne niiden osalta pysyi hallinnassa. Kasvitaudit levisivät paikoin loppukesästä, mutta kokonaisuudessaan tilanne kasvitautien osalta oli melko maltillinen ja liiallinen kosteus jopa hidasti tautien leviämistä alkukasvukaudella.

Viileästä kasvukauden alusta huolimatta rikkakananhirssi jatkoi leviämistään ja aiheutti monin paikoin pahojakin ongelmia.

Otsikon kuva: Rikkakananhirssi menestyi paikoitellen erittäin hyvin ja kasvustot olivat tiheitä ja korkeita. Kuvan lohkolla ohra kasvoi harvana ja rikkakananhirssipaine oli valtava. Kuvassa näkyvät rikkakananhirssit ovat noin 1,5 metriä korkeita. Kuva: Jasmin Isotupa

Viljoissa vähän tuhoeläinvioituksia

Viileä alkukesä vähensi tuhoeläinriskiä. Edellisvuosien tapaan kevätviljoilla havaittiin ohra- ja varsikirppoja, mutta vioitukset jäivät vähäisiksi. Kahukärpäsriski myöhään kylvetyillä kevätviljoilla ei realisoitunut kasvustojen ollessa reheviä.

Tuomikirvaennusteen mukaan kirvatuhot olivat mahdollisia paikoin Etelä-Suomessa. Jonkin verran niitä havaittiinkin, mutta ei ongelmaksi asti. Myöhemmin kesällä tehtiin joitakin havaintoja viljankääpiökasvuviroosista.

Alkukesän kosteusolot ja heinäkuun helteinen sää lisäsivät tähkäsäkiriskiiä, mutta suurempia vioituksia ei kuitenkaan tullut tietoon. Lämmin syksy lisäsi uusien syysviljakasvustojen kahukärpäsriskiiä.

Palkokasveilla tuttuja vioituksia

Hernekääriäinen ja härkäpapupiilokas

ovat jo vakiintuneita tuholaisia palkokasveilla. Molempien vioituksia esiintyi melko runsaasti. Hernekääriäisen vioitusriski on sidoksissa herneen viljelyn yleisyyteen. Koska hernettä oli kylvössä ennätysmäärä, on ensi vuonna kiinnitettävä huomiota uusia hernelohkoja perustettaessa riittävään etäisyyteen edellisvuoden hernelohkoista.

Öljykasvien tuholaiset hallinnassa

Öljykasveilla oli tuttuun tapaan tuhoeläimiä, mutta ne pysyivät melko hyvin hallinnassa. Syysöljykasveilla rapsikuoriaisia havaittiin keväällä paikoin kehittyvissä nupuissa, mutta viileys vähensi tuholaispainetta. Kevätöljykasveilla näkyi jonkin verran kirppoja, mutta peittäus piti kirpat kurissa. Kirppapaine oli edellisvuosia vähäisempi eikä kirppavioituksia juurikaan ollut. Rapsikuoriaisia oli vaihtelevasti ja kaalikoita paikoitellen runsaasti kasvustoissa. Satunnaisesti tavattiin rapsikärsäkkäitä ja rapsipistiäisiä.

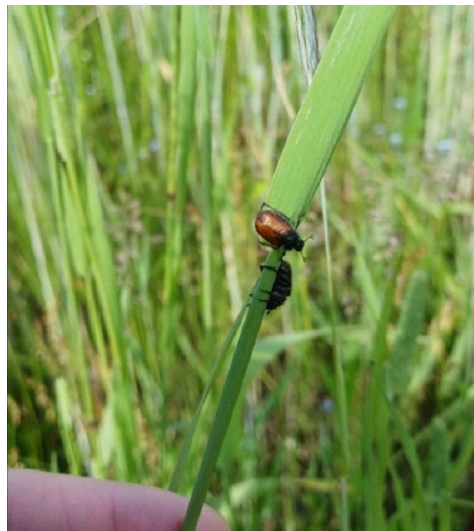
Kuva 2. Valepeltoetana ohran tähkässä. Kuva: Erja Huusela

Etanoilla hyvät oltavat

Alkukesän sateet, jatkuva kosteus ja rehevät kasvustot suosivat etanoita. Pelto- ja valepeltoetanoita (kuva 2) oli poikkeuksellisesti myös kevätiljojen tähkissä. Loppukesällä kosteutta riitti kasvustoissa ja paikoin etanat kiipeilivät syömään tuoreinta kasvinosaa eli kehittymässä olevia jyviä. Etanariski uusilla syysviljoilla ja syysöljykasvilohkoilla oli taimettumisvaiheessa suuri, ja etanoita oli liikkeellä pitkään.

Tarhaturilas yllätti

Kesän erikoisuutena oli kovakuoriaisiin kuuluva tarhaturilas *Phyllopertha horticola* (kuva 3.), jonka aikuisten runsaasta esiintymisestä tuli pari yhteydenottoa: toinen Etelä-Savosta luomuruispellosta, toinen Etelä-Karjalasta apilanurmesta.

Kuva 3. Aikuisia tarhaturilaita ruiskasvustossa. Kuva: Päivi Palsa

Aikuisia kuoriaisia tavataan useimmiten ruusujen, omenapuiden, vadelmien ja muiden puutarhakasvien kimpussa. Varsinaiset turilaistuhot ovat yleensä kuitenkin nurmilla ja nurmikoilla, ja ne ovat toukkien aiheuttamia. Toukat elävät maassa ja vioittavat etenkin heinäkasvien juuria.

Tarhaturilas on parveileva ja meillä kaakkoinen laji, joka on mahdollisesti voinut runsastua edellisvuosien lämmössä ja kuivuudessa. Turilaiden torjunta on hankalaa. Koska toukat elävät ja talvehtivat maassa, muokkauksesta ja kynnöstä voi olla apua.

Kasvitaudit lähtivät hitaasti liikkeelle

Alkukesän viileät lämpötilat rajoittivat taudinaiheuttajien esiintymistä, ja kasvustot pysyivät pääosin terveinä heinäkuulle saakka. Monin paikoin kosteutta oli liiaksi, mikä ei edistänyt meillä yleisempien lehtilaikkutautien, ohran verkkolaikku ja vehnän pistelaikku, etenemistä. Molemmat taudinaiheuttajaset tarvitsevat kosteuden lisäksi myös kuivia jaksoja, jotta itiöt pääsevät tuulen mukana leviämään.

Sen sijaan sadepisaroiden avulla leviävä ohran rengaslaikku hyötyi kosteista olosuhteista, ja sitä esiintyi paikoin keskimääräistä runsaammin. Vastaavasti kevät- ja syysvehnällä esiintyi viime vuosina vähäisemmässä roolissa ollutta ruskolaikkua. Paikoin ruskolaikku levisi tähkiin asti.

Pantterilaikku yllätti

Pantterilaikku (*Ramularia collo-cygni*)

Kuva 4. Kasvukauden loppupuoliskolla esiin tullut panterilaikku oireili paikoin voimakkaasti ohrakasvustoissa. Kuva: Marja Jalli

on ohran tauti (kuva 4), jonka esiintymät ovat olleet meillä melko satunnaisia. Oireet ilmenevät lehdissä vasta tähkälle tulon jälkeen ja voivat muistuttaa muita lehtilaikkutauteja tai fysiologisia oireita. Viime kasvukaudella panterilaikkua havaittiin ohran tähkälle tulon jälkeen kuitenkin runsaasti useammalla viljelyalueella. On todennäköistä, että sieni on yleinen viljely-ympäristössämme, mutta kuluneen kasvukauden sääolot olivat erityisen suotuisat sen leviämiselle.

Ruosteita vähemmän kuin muissa pohjoismaissa

Pohjoismaista saatiin kesän aikana useita havaintoja viljojen ruosteista, erityisesti keltaruosteesta. Suomessa ruoste-esiintymät olivat pääosin paikallisia ja maltillisia. Ruosteita esiintyi lähinnä

myöhäisemmissä kasvustoissa. Ruosteiden satovaikutukset lienevät jääneen myöhäisestä ajankohdasta johtuen kuitenkin pieneksi.

Nokitauteja viljoissa

Todennäköisesti viime kasvukauden kunkin aikaiset säät yhdistettynä tämän kasvukauden alun viileyteen vaikuttivat siihen, että ohran lentonokea ja kauran avonokea esiintyi paikoin poikkeuksellisen runsaasti. Tartunnan voimakkuudesta kertoo se, että nokitautisia yksilöitä esiintyi myös peitatulla siemenellä kylvetyissä kasvustoissa.

Punahomeita esiintyi maltillisesti

Punahomeiden ja DON-toksiinien esiintymistä seurattiin läpi kesän. Alkukasvukauden viileys ei suosinut DON-toksiinia tuottavaa *Fusarium graminearum*-sientä, mutta heinäkuun helteet saattoivat muuttaa tilannetta. Viivästyneet puinnit ja sateiset olosuhteet olivat suotuisat useammalle punahometta aiheuttavalle *Fusarium*-lajille, joista kaikki eivät tuota toksiineja. Toistaiseksi vaikuttaa siltä, että toksiinipitoisuudet ovat kevätilviljoilla keskimäärin alhaisempia kuin kahtena edellisena vuonna, vaikka elintarvikkeeksi hyväksytyn rajan ylityksiäkin on analyysissä todettu.

Tyvitauteja ja suklaalaikkua

Herne kärsi kasvukauden märistä olosuhteista. Maan pitkään kosteana säilyminen oli suotuisaa myös herneenlaskasteelle (kuva 5.), joka paikoin edisti kasvustojen heikkoa kasvua. Herneessä

Kuva 5. Herneenlakaste vikuutti kasvustoja kosteissa olosuhteissa. Kuva: Marja Jalli

esiintyi myös muita tyvitauteja. Sen sijaan härkäpapu hyötyi kosteammista kasvuoloista ja kasvoi rehevästi. Sukulaalaikkua esiintyi hyvin kasvaneissa härkäpavussa keskimääräistä enemmän ja paikoin härkäpapua vaivasivat myös ruosteet.

Talvehtinut saunakukka aiheutti paikoin haasteita

Syysviljat talvehtivat pääosin hyvin, mutta niin teki myös saunakukka. Se talvehti hyvin sekä syysviljapelloilla että kevytmuokatuilla mailla. Samalla kun kevättöitä päästiin aloittamaan aikaisin, aloittivat myös talvehtineet rikat kasvunsa. Näin monet syysitoiset rikat ehtivät

kasvaa varsin kookkaiksi ennen torjunta-ajankohtaa. Lisäksi viileä kasvukauden alku haastoi sopivan torjunta-ajan valitsemista.

Kevytmuokatuilla mailla talvehtineet saunakukat eivät suuresti kärsineet kevytmuokkauksista ja jatkoivat kasvuaan kylvömuokkauksen jälkeen. Näin ne saivat valtavan etumatkan kevytkylvöisiin viljelykasveihin nähden.

Usein toistuvat kevätkesän saateet saivat myös kevätitoiset siemenrikkakasvit taimettumaan runsaina. Toisaalta korkea ilmankosteus oli suotuisa myös herbisidien teholle, kun sopiva rako sateiden välissä löytyi. Rehevät kevyttiljat kilpailivat myös tehokkaasti rikkakasveja vastaan.

Öljykasveilla, perunalla ja vihanneksilla maavaikutteiset herbisidit tehosivat kosteissa oloissa hyvin, karkeilla kivennäismailla jopa liiankin hyvin aiheuttaen esimerkiksi porkkanalla vioituksia.

Rikkakananhirssi jatkoi leviämistään

Kasvukauden vaikutukset rikkakananhirssille (*Echinochloa crus-galli*) olivat hyvin alue- ja jopa lohkoikohtaisia. Alku-kesän kosteus ja viileys edesauttoi erityisesti viljojen kasvua, ja kasvustot olivat monin paikoin tiheitä ja peittäviä. Tämä hillitsi rikkakananhirssin kasvua ja kasvustojen joukosta löytyi pieniä ja hentoja rikkakananhirssiyksilöitä, jotka tekivät tähtikiä piilossa viljan suojissa (kuva 6.). Toisaalta samalla loholla ajourassa tai muussa aukkopaidassa rikkakananhirssi saattoi kasvaa erittäin rehevänä. Peittävätkään kasvustot eivät kaikkialla hil-

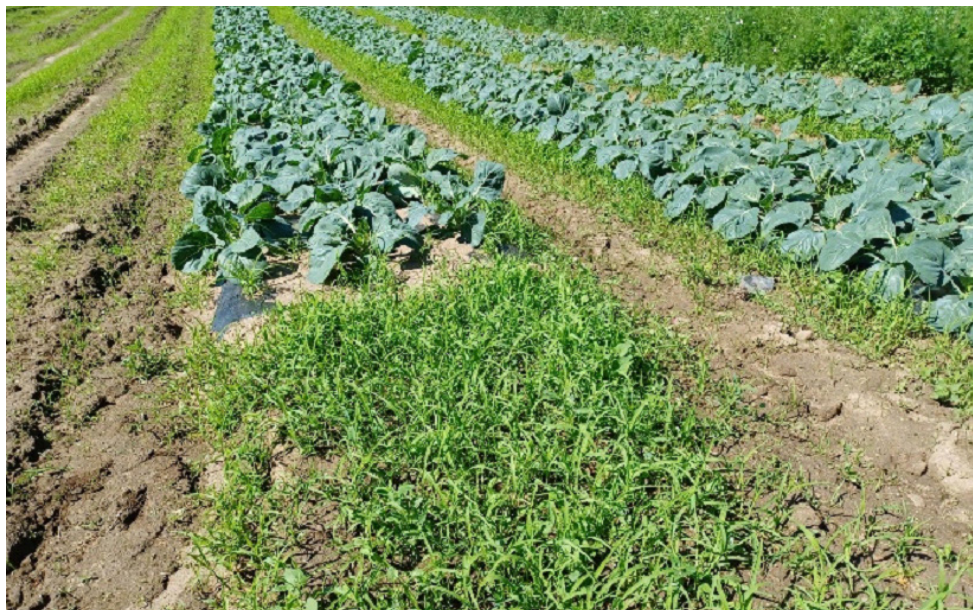

Kuva 6. Inkoon kenttäkoelohkolla rikkakananhirssit jäivät piiloon kevätvehnän joukkoon eikä niitä ollut mahdollista nähdä ilman kasvuston lähempää tarkastelua. Kuva: Jasmin Isotupa

linneet rikkakananhirssiä, vaan se puski tähkiä kasvustojen läpi ja kasvoi rehevänä.

Kuluneella kaudella kävi selväksi, että rikkakananhirssi on jatkanut voimakasta leviämistään. Uusia saastuntoja löytyi ja paikoin aiemmin todetuissa saastunnoissa oli tapahtunut kasvua, vaikka torjuntaa oli myös tehty. Vihannesviljelyksilläkin tavattiin runsaita esiintymiä. Vihannesmailla rikkakananhirssi voi kasvaa suureksi ja lisääntyä tehokkaasti, koska kasvustot pysyvät pitkän avoimina (kuva 7.).

Rikkakananhirssin leviämisen ehkäisemiseksi viljelijöiden olisi ensiarvoisen tärkeää tunnistaa ja torjua rikkakananhirssi sen leviämisen varhaisessa vaiheessa ja jatkossa tehdä pitkäjänteistä työtä sen kurissa pitämiseksi. Viljelysmaiden lisäksi rikkakananhirssiä on löydetty enenevissä määrin myös kau-

Kuva 7. Rikkakananhirssiä kaalimaalla. Kuva: Marja Kallela

*Kuva 8. Rikkakananhirssin tähkä.
Kuva: Jasmin Isotupa*

punkialueilta, kuten istutuksista ja viheralueilta.

Voimakkaasta leviämisestä huolimatta viljelijät ovat myös onnistuneet rikkakananhirssin torjunnassa ja sen määrää on paikoin saatu vähennettyä.

Kirjoittajista Erja Huusela, Marja Jalli ja Pentti Ruuttunen työskentelevät Luonnonvarakeskuksen Kasvinterveys-ryhmässä. Jasmin Isotupa työskentelee Nylands Svenska Lantbrukssällskapetilla.